

წელიწადი მესამე

წელიწადი მესამე

სამეურნეო უზრუნავი

გოსავალი

მადის 1.

№ 9.

ზინაარსი:

პირველი სარაინო გამოფენა-ვაჭრობა მსხვილ-ფეხა საქონლისა . . .	3
ვ. ლანგ საქონლის ჯიშის გაუმჯობესება და ბეითლება	4
ს. ხუნდაძე თელაქსურა	6
მლ. ალ. ჯალიაშვილი. შეფუტკრეს კაჯენდარი. აპრილი	8
ს. კახელიძე გლეხ-კომუნარტორის სახელმძვანელოდ	12
მესხი კ. გვარამაძე მასაღა სამეცნიერო სიტუვათ-კრედიტის შესადგენი . . .	15
განცხადება	16

სამეურნეო ჟურნალი მოსავალი

(იბეჭდება ორ კვირაში ერთხელ)

წარსულ წელს ჟურნალში დაიბეჭდა წერილები შემდეგი ზიარებისა: — ახოშვილი ვ., ანაზდელი, ანაია ი., ბერეკაშვილი კ., გულბათიშვილი ვ., გვარამაძე კ., გორთამაშვილი ვ., ელიაშვილი ზ., ვაჭრიშვილი ვ., თაქთაქიშვილი გ., თოიძე გ., იოსელიანი ე., კახელიძე ს., კარბელაშვილი ელ., კარაღელი ვ., შაჩაბელი ა., შიფანი დ., მჭედლიშვილი ვ., ნახუცრიშვილი გ., ონიკოვი კ., როლოვი ა., რცხილაძე ვ., რცხილაძე ს.ტ. ვ., რცხილაძე ს.ტ. გ., ფურცელაძე ი., ფლავანდიშვილი დ., ქუთათელაძე ი., ქათამაძე ვ., ქარცივაძე მ., ყიფიანი პ., ჩივაძე გ., ცხადაძე გ., ხუნდაძე ს., შავლიყვი პ., ჯანაშვილი მ., ჯიქია ლ., კახელი მევენახე, სემიონოვი ექიმი.

რედაქცია მოელის თანამშრომლობას სხვებიდანაც.

თანამშრომელთა საპურადღებოდ.

ჟურნალის შემოსავლიდან გაისტუმრება ხარჯი სტამბისა და კანცელარიისა, დანარჩენი (თუ რამე დარჩა) წლის დამლევს დაურიგდებათ თანამშრომლებს პროპორციულად მათი ნაშრომისა.

დასაბეჭდად მიღებული წერილები შეიძლება რედაქციამ შეასწოროს და შეამოკლოს. წერილები და კორექსონდენციები, რომელნიც არ დაიბეჭდებიან, არც შეინახებიან დასაბრუნებლად.

რედაქცია მზთ არის აღმოუჩინოს „მოსავლის“ მკითხველებს ყოველ გვარი შუამავლობა სამეურნეო იარაღებისა და მაშინების და აგრევე ყველა სამეურნეო ნაწარმოების შექენა-გასაღებაში.

განცხადებები დაიბეჭდება მხოლოდ უკანასკნელ გვერდზე. ჩვეულებრივი სტრიქონი (ვენური ან აკადემიური ასოთი) განცხადებისა ღირს **ორი შაური**.

წლიური აბონემენტებისათვის განცხადების ფასი რედაქციასთან **შეთანხმებით**. განცხადების ფასი წინდაწინვე უნდა იყოს წარმოდგენილი.

რედაქცია ჟურნალის ხელისმომწერლებს წლის დამლევს **გაუგზავნის უფასოდ დამატება-ბროშურას** მეურნეობის რომელიმე დარგის შესახებ.

ჟურნალი წელიწადში ღირს 3 მანეთი.

რედაქციის ადრესი: Тифлисъ, Барятинская, 5. «МОСАВАЛИ».

რედაქტორ-გამომცემელი **მ. ი. რცხილაძე**

პირველი სარაიონო გამოფენა-ვაჭრობა მსხვილ-ფეხა საქონლისა

მომავალ ზაფხულს სოფელ ვორონ-ცოვკაში, ბორჩალოს მაზრაში კავკასიის სამეურნეო საზოგადოება გამართავს სარაიონო გამოფენა-ვაჭრობას მერძევე საქონლისას.

გამოფენა დაიწყება 12 თიბათვიდან და გასტანს 14 თიბათვემდე.

გამოფენა იქნება შემდგარი ორი განყოფილებისაგან:

I—რქიანი საქონელი.

II—მაშინა იარაღები, რომელთა შუალეობით მზადდება საქონლისათვის სხვადასხვა საკმელი და ქვეშ დასაგები მასალა; მცენარეული საკვებადები და ისეთი საკვებადები, რომელნიც თვით ცხოველებიდანვე არიან მიღებულნი; საქონლის მოსავლელად სახმარებელი მაშინა-იარაღები.

ახსნა-განმარტება ყველა საწარმოვო მაშინა-იარაღებისა, რომელნიც იხმარებიან მესაქონლეობაში; დათვალიერება საუკეთესოდ მოწყობილ ბინებისა; ადგილობრივი მესაქონლეობის განხილვა და სხვა.

გამოფენაზე მიიღება საქონელი: ა) აქაური—ადგილობრივი, ბ) საზღვარგარეთის ჯიშისა, ხოლო აქ, რუსეთში, გაზრდილი და გ) ნარევი.

შენიშვნა. კავკასიის გარეშე ადგილებიდან მორეკილი საქონელი მხოლოდ ერთიერთმანეთთან შედარებით შეიძლება დაფასდეს ცალკე და არა აქაურ საქონელთან შედარებით.

გამოფენაზე მიიღება ტანიანი საქონელი: ა) ხარები არა ნაკლებ წლინახევრისა, ბ) ძროხები, გ) დეკეულები

არა ნაკლებ ერთის წლისა, დ) ხბორები არა ნაკლებ ხუთის თვისა.

ვისაც მონაწილეობის მიღება სურს გამოფენაში, მან უნდა თავისი სურვილი წინადავე გამოუცხადოს კავკასიის სამეურნეო საზოგადოებაში არსებულ მესაქონლეთა **ბიუროს**.

გამოსაფენად მოყვანილი საქონლის შესახებ უნდა შემდეგი ცნობები იყოს წარმოდგენილი:

1. სახელი, მამის სახელი და გვარი პატრონისა; რა წოდებისაა, სად ცხოვრობს და ფოშტის ადრესი.
2. გუბერნია, მაზრა და სოფელი ან ბინა, საიდანაც საქონელია მოყვანილი.

3 უკანასკნელი ფასი გასასყიდი, თუ პატრონს გაყიდვა სურს საქონლისა გამოფენაზე.

ამის გარდა სასურველია ცნობები აგრედვე შესახებ იმისა, რასა სკამს საქონელი, რამდენი ეძლევა ეს საკმელი, რამდენს იწველის და სხვა. ამ ცნობების ჩასაწერად ბიურო გაუგზავნის მსურველთ შესაფერ ბლანკებს.

გამოფენიდან საქონლის უკან წაყვანა არ შეიძლება, ვიდრე გამოფენა არ გათავდება.

საქონლის მიღება გამოსაფენად დაიწყება 10 თიბათვიდან და შესწყდება 12 თიბათვის შუადღისას.

თითოეულ საქონელს უნდა თავისი საბმური ჰქონდეს და ჰყვანდეს მომვლელი, რომელიც რჩება საქონელთან, ვიდრე გამოფენა გათავდება, იმ შემ-

თხვევაშიაც კი როცა საქონელი გამოფენის გათავებამდე გაიყიდება.

საქონლის ექსპერტიზა დაიწყება გამოფენის პირველი დღიდანვე.

საუკეთესოდ ცნობილ საქონლებს დაენიშნებათ ოქროს, ვერცხლის და ბრინჯაოს მენდლები, მიეცემათ პატრონებს ნარგებ მენდლების შესახებ მოწმობები და მათდამი გამოცხადებული ქებისა და მადლობის დასამოწმებელი ქაღალდები.

გამოფენაში მონაწილეობის მიღების მსურველნი მიმართვენ მესაქონლეთა ბიუროს 8 თიბათვემდე ტფილისში და შემდეგ სოფელ ვორონცოვკაში.

აღრესი ტფილისში: კავკასიის სამეურნეო საზოგადოება. ბარიატინსკის ქუჩა, № 5.

სოფ. ვორონცოვკაში: ჯელალ-ოღლი, ბორჩალოს მაზრა, სოფ. ვორონცოვკა. რქიან საქონელთა გამოფენის ბიუროს.

საქონლის ჯიშის გაუმჯობესება და ბეითლება

ამიერ კავკასიაში და მთელ რუსეთშიაც ეხლა საქონლის ჯიშის გაუმჯობესობა თანდათან მეტ ყურადღებას იქცევს იმ პირობა-გარემოებათა ძალდატანებით, რომელნიც ამ 25—30 წლის განმავლობაში გამოირკვნენ ჩვენს მეურნეობაში.

სწორედ ამ ხნის განმავლობაში იმა ძირიელ ხვნა-თესვამ და საძოვრები კი სამაგიეროდ დაცოტავდნენ, რის გამო, ცხადია, მესაქონლეობაც უნდა შემცირებულყო. ასეც მოხდა.

საქონელმა მართლა ძირიელ იკლო მთელ სახელმწიფოში და რადგან ყოველი ის საჭიროებანი, რასაც საქონელი გვიკმაყოფილებს, კი არ კლებულობენ, არამედ უფრო მატულობენ ცხოვრებაში, ამიტომ თუ გვსურს რომ ეს ცვლილება ჩვენს მეურნეობაში ძვირად არ დაგვიჯდეს, უნდა აწ არსებული ჩვენში საქონლის რიცხვთა ნაკლებობა მესაქონლეობის ზედმეტი გამოსავლიანობით ავინაზღაუროთ.

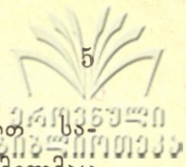
მეტი გამოსავლიანობა კი ამ საქმეში, როგორც ვიცით, დამოკიდებულია საქონლის ჯიშის გაუმჯობესობაზე და მათ წესიერ მოვლა-შენახვაზე.

ყოველი გვარი ზომა ამ მიზნით მისაღები უნდა მეცნიერულ გამოკვლევებზე და პრაქტიკულ ცდა-დაკვირვებაზე იყოს დამყარებული და ამიტომ პირველი ადგილი ამ საქმეში ჩვენის აზრით უნდა საბეითლო სანიტარიას და ჰიგიენას დაეთმოს.

მკურნალობა მარტო იმაში კი არ მდგომარეობს რომ ავადმყოფი განკურნოს ავადმყოფისაგან, არამედ იმაშიაც რომ კარგამყოფს მისცეს დარიგება ავად არ გახდეს და ასწავლოს გზა სხეულის ყოველმხრივ განვითარებისა.

საკითხები, მაგალითად, მაზარდ საქონლის გამოკვების შესახებ, მათ ვათამამების დაკავშირება მათ საზრდობასთან, რომელიმე განსაკუთრებული მიზნით ქმევა, ზოგიერთ ავადმყოფობის დროს საკმლის შერჩევა და სხვა, ყველა ეს პირდაპირ საგანს შეადგენს სამკურნალო მეცნიერებისას.

ამასთანავე შეიძლება მზარდი საქონელი ყოველის მხრით საღი და კარგი დაიბადოს, მაგრამ ისე უწყესოდ ინახებოდეს და იკვებებოდეს, რომ არა თუ უძლური, უგვანო გამოვიდეს,

არამედ რომელიმე სატკივარ-ჭირითაც დაავადდეს.

ამიტომ ყოველთვის, როცა კი რომელიმე საქონელი მოლოდინს არ ამართლებს, პატრონმა უნდა რჩევისათვის ბეითაღს მიმართოს.

საქონლის ნახირის გაუმჯობესებაში დიდი მნიშვნელობა აქვს აგრედვე ბულის არჩევას და ძროხების გამაკიანებას.

ამ გზით ძრიელ დიდი ცვლილება შეიძლება შევიტანოთ მთელი ჩვენი საქონლის ავ-კარგიანობაში, ხოლო აქაც ისევ სასტიკი ყურადღებით უნდა მოვიქცეთ, რომ სანაშენო საქონელი სალი და ჯანმთელი იყოს, თორემ ერთიც რომ შეწყვეს მათ ჭირ-სატკივრიანი, ავადმყოფობა იმიდამ შემდეგში მთელ ნახირს გადაედება და ყოველი გაწეული შრომა და ხარჯი ამაოდ ჩაივლის.

ასეთი სიფრთხილით მოგცევა შეიგნეს ეხლა ერობამ, ბევრმა კერძო მენახირებმაც რუსეთში და ყოველი ზომის მიღებაში საქონლის გასაუმჯობესებლად ჯერ გამოცდილ ბეითლებს მიმართავენ ხოლმე რჩევისათვის.

აქედან აშკარად ჩანს, ვინ უნდა ედგეს თავში იმ დაწესებულებებს, რომელზედაც არის მინდობილი საქონლის გასაუმჯობესებლად შესაფერი ზომების გამოკვლევა და განხორციელება მთელ სახელმწიფოში, მით უმეტეს თუ მხედველობაში მივიღებთ რომ ყველა ის სპეციალური სამეცნიერო საკითხები, რომელნიც უნდა წაემძღვარნენ საქონლის ჯიშის გაუმჯობესობას, ბულის არჩევას, გამაკიანებას, მკიდროდ არიან დაკავშირებულნი პატოლოგიასთან, ე. ი. იმ სპეციალურ სამეცნიერო ცოდნასთან, რომელიც მართო ბეითლებსა აქვთ ხელთ.

ასე უყურებს ამ საქმეს თვით სახელმწიფო მართველობაც, რომელმაც მთელი რაზმი სპეციალურად მომზადებული ბეითლებისა მიუჩინა იმ სახელმწიფო დაწესებულებებს, რომელთაც ცხენების გაუმჯობესობის საქმე აბარიათ სახელმწიფოში და რომელთა მოქმედების თვალყურის გამდევნებელი და დაშვებულ შეცდომათა მიმთითებელი გარეშედ ისევ ამ საქმის მცოდნე ბეითლებივე არიან.

ხოლო რაც უფრო მეტი დრო გადის, იმდენი მეტი ცოდნა და გამოცდილება სჭირდებათ მოხელეებს ამ საქმეში, უკეთესი მომზადება კი შესაძლოა მხოლოდ მაშინ, როცა დღეს არსებულ სპეციალურ სასწავლებლებში უფრო ფართო პროგრამით გაივლიან ყველა იმ საგნებს, რომელნიც მესაქონლეობის შემოსავლიანობას ზოოტექნიკურ წარმოებას შეეხებიან.

ასეთ ჩვენ შეხედულებას ეთანხმება ფ. ა. ბერეზოვის მიერ მოხსენება: „მნიშვნელობა საბეითალო ორგანიზაციებისა მესაქონლეობის შესახებ კითხვათა გარდაწყვეტაში რუსეთში“, რომლის გამო სრულიად რუსეთის ბეითალოთა კრებამ თავის დადგენილების შესამე მუხლად, დასკვნა: „დღეს ბეითალოთა გათავთადადება ზოოტექნიის ცალკე დარგებათ შესწავლისათვის უკვე გამორკვეულ და გადაუდებელ საჭიროებად უნდა იყოს მიღებული და ამ საჭიროების დასაკმაყოფილებლად უნდა საბეითალო ინსტიტუტებში ზოოტექნიის შესწავლას მიეკვეთეს პრაქტიკული ხასიათი და გაფართოვდეს პროგრამა იმდენად, რომ მიღებული ცოდნის გამოყენება გაუჭირებლივ შეიძლება“.

გ. ლანგ.

ფილოქსერა

ყველა ჩვენებურ მევენახეს და მემამულეს გაგონილი აქვს ვაზის საშინელი მტერის ფილოქსერის სახელი, მაგრამ დაახლოებით-კი მას ვერ იცნობს.

ამიტომ მე მინდა ამ მოკლე წერილში გავაცნო მკითხველს ფილოქსერის ვინაობა. ფილოქსერა მოყვითალო, ღიმონის ფერის მეტად წვრილი მწერია. თუ თვალი კარგათ არ გიჭრით, ვერც-კი დაინახავთ. გარკვევით და ნათლად გაარჩევთ მას, თუ დასანახავათ მიიშველიებთ გამადიდებელ შუშას, რომელსაც სახელათ **ლუპა** ჰქვიათ ლუპაზედ კარგად **მიკროსკოპი** აჩენს, მაგრამ ეს რთული იარაღია, მის მოხმარებას მეტი ცოდნა ეჭირვება.

ფილოქსერა 1854 წელს აღმოაჩინეს ამერიკაში ფოთოლზედ, სადაც მას გაეკეთებინა პატარა პარკუჭანები, რომლებიც ფოთოლს მუწუკივით გამოსხმოდნენ. როდესაც ზოგიერთი პარკუჭანა გასჭრეს, ნახეს შიგერთი დედაფილოქსერა და რამდენიმე ასი კვერცხი.

კვერცხებიდან იჩეკებოდენ პატარა ჭიები, გამოდიოდნენ პარკუჭანებიდან, გადაცოდებოდნენ ახალ ფოთლებზედ და ახლა იქ იკეთებდნენ ბუდეებს. ფოთლის ფილოქსერა სწოვს ფოთლიდან მზა-მზარეულად მომზადებულს საზრდოს მცენარისას და ამგვარად ასუსტებს მთელს ვაზს.

ფოთლის ფილოქსერა ძალიან საშიში მტერი არ არის, რადგან მიწის ზემოთ იმყოფება, თვალთ ჩანს და ამიტომ ბრძოლაც მასთან ადვილია. ფოთლის ფილოქსერა ჩვენებურ ვაზს ხშირად

არცკი უჩნდება. საუბედურო ის არის რომ ფოთლის ფილოქსერა ცხოვრების ბოლო ხანებში მიწაში გადადის და ვაზის ძირებზედ ბინავდება.

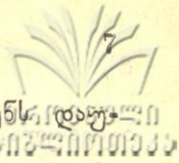
1867 წელს ფილოქსერა აღმოჩნდა ერთდღიამევე დროს ვაზის ფოთოლზედაც და ძირებზედაც.

სწეული ვაზი რომ მოვთხაროთ და მის ძირებს ლუპით დავაკვირდეთ, ვნახავთ მრავალ ალაგას, უფრო-კი იქ სადაც ძირის კანია გაზარული, ყვითელ ლაქებს, რომლებიც წარმოადგენენ აუარებელ ფილოქსერის კრებას. ფილოქსერა თავისი წვრილი ხორთუმით კბენს ვაზის ძირს, აკუჭრებს ნორჩ ძირებს და სწოვს იქიდან საზრდოს; ამ ადგილებში ძირი ღვება და მთელი ვაზიც ხმება. უფრო ძალიან ფილოქსერა წვრილ და ნორჩ ფესვებს ეტანება, აკორძებს და ალბობს მათ.

მესამოცე წლებში საფრანგეთში 2¹/₂ მილიონი დესეტინა ვენახი ითვლებოდა და ფილოქსერამ 15—20 წლის განმავლობაში ნახევარზედ მეტი სულ პირწმინდათ მოსპო, გაახმო.

იტალიაში, მაგალითათ, 1879 წელს 20 დესიატინა ვენახი იყო ფილოქსერით სწეული და შემდეგ 10—12 წლის განმავლობაში 136,000 დესეტინას მოედო.

ჩვენში ფილოქსერა გაჩნდა 1880 წლებში. 1890 წლებში ფილოქსერა საშინლად გავრცელდა ქუთაისის გუბერნიაში, შემდეგ გადმოვიდა ტფილისის გუბერნიაში, — მოედო ქართლის ვენახებს და წელს-კი ჩვენს სასიქადულო კახეთსაც ეწვია.

როგორც ზემოთა ვსჯვით ის ფილოქსერაა საშიში, რომელიც როგორც ამერიკულ ვაზის ფესვებზედ ისე ჩვენებურ ვაზის ფესვებზედაც სცხოვრობს. ჩვენებურ ვაზის ფოთოლს მაგრე რიგად ფილოქსერა არცკი უჩნდება.

ფილოქსერას მთელს თავის ცხოვრებაში რამდენიმე ხანა აქვს, ორი-სამი წლის განმავლობაში რამდენიმე ჯერ იცვლის კანს და, მიხედვით იმისა რა ხანაშია, სხვადასხვა ფორმას იღებს. რომ უფრო ნათლად წარმოვიდგინოთ, საჭიროა გავითვალისწინოთ შემდეგი: როგორც მოგეხსენებათ უფრო საშიში ფილოქსერა ძირებზედ სცხოვრობს, მათი რიცხვი მილიონობით ითვლება; გამძლეობით სუსტი არსებაა, მცირედი მიზეზით, სიცივით, მეტი სისველით და სხვა ადვილად კვდება, მაგრამ სიმრავლის უნარი კი განუსაზღვრელი აქვს. ზაფხულის ბოლოს და შემოდგომის დასაწყისში წყვილ-წყვილათ დედალ-მამალი ფილოქსერა მიწიდან ამოცოცდებიან ზევით, სადმე ვაზის ძველი კანის ქვეშ ყუდრო ადგილს პოულობენ და იქ იპებლებიან. შემდეგ მამალი კვდება და დედალი კი სდებს ერთად-ერთ კვერცხს და ისიც კვდება. ეს ერთი კვერცხი რჩება გაზაფხულამდე კანის ქვეშ მიწებებულში. ამგვარათ დადებული კვერცხი ბევრია ბებერი ვაზების კანს ქვეშ შემოდგომაზედ. რაც ერთი კვერცხიდან წარმომდგარ მოდგმაზედ მოვიხსენიეთ იგივე ითქმის სხვებზედაც. გაზაფხულზედ რაკი ამ კვერცხს სითბო დაჰკრავს, გამოიჩეკება ერთი დედა ფილოქსერა, რომელიც ჩადის მიწაში და აქ ბინადდება ვაზის ნორჩ ფესვზედ. ამ ერთი დედის მოდგმა 1—2 წლის განმავლო-

ბაში 7—9—10 მოდგმას აჩენს და სიბრძნეობა ჰებლავად.

I	მოდგმა	სდებს	600—500	კვერცხს.
II	"	"	500—450	"
III	"	"	450—400	"
IV	"	"	350—300	"
V	"	"	250—200	"
VI	"	"	200—150	"
VII	"	"	150—100	"
VIII	"	"	50 — 60	"

უკანასკნელად ფილოქსერები დაწყვილდებიან, ამოდინ ვაზის ტანზედ და გამრავლებას იწყებენ ისევ თავიდან. რასაკვირველია ყველა ერთ დროს ვერასრულებენ ამ ხანას, ამიტომაც არის რომ ვაზის ფესვზედ ფილოქსერა არაოდეს არ თავდება.

ეს ციფრები, მიხედვით იმისა თბილი ტაროსია თუ ცივი, მიწის სიღრმეზედ ხდება ეს გამრავლება თუ ზედაპირთან ახლოს, ცოტათ თუ ბევრად იცვლებიან. მაგრამ, რაც უნდა იყოს, იმ ერთი თავდაპირველი კვერცხიდან იმდენი მოდგმა გამოვა, რომ თუ იანგარიშებთ და გადაამრავლებთ, მიიღებთ ისეთ დიდ რიცხვს, რომლის წაკითხვა შეუძლებელი იქნება.

ზოგი ფილოქსერის უკანასკნელ მოდგმას ფრთები ესხმება, მიწიდან ამოდის. დღისით დაფრინავს, ქარიან დღეში ძალიან შორს შეუძლიან ამოყოს თავი. ფრთიანი ფილოქსერაც რამდენიმე კვერცხსა სდებს, რომელთაგანაც ჩვეულებრივი ფილოქსერა იჩეკება.

ფილოქსერით დასნეულებულ ვენახს, რომელსაც ერთიანად არა აქვს ჭირი მოდებული, თიბათვეში მალლიდან რომ დახედოთ ადვილად შეამჩნევთ რომ ალაგ-ალაგ ვაზები დადრეკილა—დადა-

ბლებულა, ფოთლებს მწვანეთ ღაზ-ღაზი აღარ გააქვთ, დაწვრილებულან, ყლორტები დასუსტებიათ, ერთი სიტყვით ვაზები განმობას ღამობენ. სულ სხვაა ჯან-სალი ვაზი!

მშრალ ალაგას გაშენებულ ვენახს ადვილად იმონებს ფილოქსერა და 4—5 წლის განმავლობაში ერთიანად ახმობს. თუ ნიადაგი სველია, ვაზი იქ ფილოქსერას 8—12 წელიწადს უძლებს. სწორედ ამიტომ არის, რომ ის ვენახები, რომლებიც ვაკე ადგილას არის გაშენებული და ხშირად ირწყვება, ფილოქსერას 20—25 წელიწადსაც უძლებს.

პირველ წელიწადს ფილოქსერის გაჩენისას ვაზი უფრო მომეტებულად ისხამს ყურძენს. ეს იმიტომ რომ ვაზის ფესვები მრავალ ადგილას იკოდება მტრის ხორთუმით, წვესს კარგავს, დანაკარგის შესავსებათ ძლიერად სწოვს მიწიდან საზრდოს, მაგრამ ამგვარი შეზღოვება ხანმოკლეა, ჩვენებური ვაზის ძირი სუსტი და ნაზია, ვერ უძლებს ფილოქსერის შხამს და მეორევე წლიდანვე იწყებს ღზობას და ხმობას.

ფილოქსერამ ბევრი სახელმწიფო დააღონა და დააფიქრა. ვერავინ გაიგო რითი ეშველათ ვენახებისათვის. მეც-

ნიერებამ ბევრგვარი საშუალება^{სცადა}, მაგრამ არა გამოვიდა-რა. თუ ვინმე გამოიგონებდა რამე უებარ წამალს მილიონებს ჰპირდებოდნენ.

პირველ ხანებში ძალიან მიღებული იყო ეგრედ წოდებული რადიკალური ექიმობა, ე. ი. რომელ ვენახშიაც ფილოქსერას აღმოაჩენენ, ვაზს სწვავენ, მიწაში საწამლავს ასხამვენ, ძირებს იღებენ და სწვამვენ, ერთი სიტყვით იმ ადგილას ვაზის ხსენებას სპობენ. აღკრძალული იყო 5—7 წლის განმავლობაში იქვე ხელახლა ვაზის გაშენება და სხვა. ამგვარად სურვილი ჰქონდათ ფილოქსერა სადაც გაჩნდა, იქვე მოესპოთ და ამითი მახლობელი ვენახები ეხსნათ ამ ჭირისაგან.

თუ ამ რადიკალური საშუალების ისტორიას კარგად გავიცნობთ, დავრწმუნდებით, რომ ასეთ „ექიმობას“ შესამჩნევი საარგებლობა არ მოუტანია და ფილოქსერა ღღესაც საშინელი სისწრაფით ვრცელდება.

აი კახეთშიაც „მოსპეს“ წელს ის ორი ღესეტინა ვენახი, სადაც აღმოჩნდა ეს სენი, მაგრამ სამწუხაროდ ამითი კახეთი ფილოქსერისაგან არ არის ხსნილი.

ს. ხუნდაძე.

მეფუტკრის კალენდარი

აკრილი

ბუღის გაფართოება.—ჩვენს ქვეყანაში ხანდისხან მარტში ისეთს მშვენიერს ღღებებს იჭერს, რომ ფუტკრები არამც თუ ყვავილის მტვერს (ჭეოს), არამედ ბევრჯელ ახალ ფაფლსაც შოულობენ. აქედან არც საკვირველია, რომ ფუტკრის ბარტყობაც ისე

უხვად მიდის, რომ ბუღის გაფართოება ხშირად მარტშივე ხდება ხოლმე საკირო. ყოველ შემთხვევაში ბუღის გაფართოების დროს თვით ფუტკრები გვიკარნახებენ: როდესაც ბუღე იმდენად გაივსება რომ ფუტკრები ბუღეში ჩაყუდებულ ფიცრის მეორე მხარესაც გადავლენ, ჩარჩობის ჩამატება და მით ბუღის გაფართოება დაუყოვნებლად

საჭიროა. ჩარჩოები ყოველთვის თითო-თითოთ უნდა ჩაემატოს.

სასურველია ამ დროს წარსული წლიდან ფიჭა-დამთავრებული ჩარჩოები ჩაედგას, რადგან ადრე გაზაფხულზედ ფუტკრები სანთელს არ ამზადებენ და ახალი ფიჭების გაკეთება ერთობ უძნელდებათ. ხოლო აპრილის ბოლო რიცხვებიდან-კი, ეს საჭირო აღარ არის რადგან გარედან შემოსული თაფლი სჭარბობს ყოველ დღიურ თაფლის ხარჯს, რომელიც მომეტებულ ნაწილად ფუტკართა ახალ თაობის გამოკვებას უნდება, და ფუტკრები უხვად ამზადებენ სანთელს.

ჩარჩოების ჩადგმა შუა ბუდეში არას გზით არ შეიძლება: ჯერ ერთი რომ ხელოვნური ფიჭა ბუდეს ორად ჰყოფს, რასაც ბარტყის გამოჩეკვა-აღზრდაზედ ცუდი გავლენა ექნება, მეორე—შუა ბუდეში უფრო შედარებით ცხელა, რის გამო ხელოვნური ფიჭა სანამ გამოშენდება, დაიგრიხება, დაკუზიანდება და ხშირად ჩაიჟღლება კიდევ.

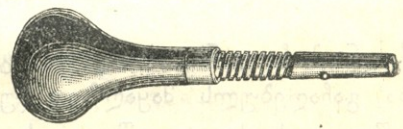
ჩარჩოები უნდა ჩაიდგას სკაში ცალი მხრიდან და მოთავსდეს ორს განაპირა სრულეპით დამთავრებულ ფიჭებს შუა, რომ ახლად ჩადგმული ხელოვნური ფიჭის უჯრებიც თანასწორად ამოაშენონ. ამოშენებამდე ჩადგმული ფიჭები ხშირად უნდა დავათვალიეროთ, რომ არ ჩაიგრიხნენ—ჩაიჟღალნენ.

ხელოვნური ფიჭების მომზადება განსაკუთრებულ სახელოსნოების მოწყობას თხოულობს. ჩვეულებრივ მეფუტკრისათვის, გინდაც რომ 100—150 სკის მესაკუთრე იყოს, უფრო ხელსაყრელი იქნება მზად მომზადებული ფიჭები იყიდოს, ამისათვის საჭიროა ჩაუტანოთ რომელსამე ფირმას თქვე-

ნივე სანთელი (ცვილი) და გარდასული დღით თვითეულ ფუტხედ 8 მანეთი.

ხელოვნური ფიჭის ჩარჩოზედ მიწებობა.—ფიჭები რამდენსამე წელსა სძლებენ, ოღონდ მკვიდრად იყვნენ ჩარჩოში ჩაკრულნი, რომ არ ეშინოდეთ ჩაჟღლისა არც სიცხეში, არც სკების გადატან-გადმოტანაში და არც თაფლის გამოქაჩვის დროს.

სიმკვიდრისათვის ჩარჩოებს უნდა მავთული ჩაეხლართოს. ამ საქმისათვის საჭიროა წინადავე შევიძინოთ მოკალეული წმინდა მავთული, აგრაფები ანუ ორკავა წმინდა ლურსმები, აგრაფების ჩასარკმელი იარაღი (იხ. 8), უაბლეს რგოლი (იხ. 9) და ცვილის სადნობი ჩაიდანი. ყველა ეს იარაღები იყიდება ტფილისში სააბრეშუმე სადგურზე და დიუმას მეფუტკრეობის იარაღის საწყობში.

(სურ. 8)

პაშუს იარაღს ტარში აქვს ჩარკმული რკინა, რომელზედაც წამოცმულია მოძრავი მავთულის რჩოლი და მოძრავი რკინის მასრა, რომელსაც წინ წვერი ისე აქვს ამოჭრილი, რომ შიგ აგრაფები უმეტნაკლებოდ იმართება. სახელურს რომ ხელს აჭერთ, აგრაფი ხეში იმდენად ჩადის, რომ მავთულის გასაყრელი ადგილი ხესა და აგრაფ შუა კიდევა რჩება.

მავთული უნდა ჩაეხლართოს მხოლოდ ბუდის ჩარჩოებში, რადგან ესენი ორჯელ ფართოები არიან მალაზიის ჩარჩოებზე და ჩაჟღლის შიში მარტო ამათ აქვთ. **პაშუს** იარაღით ჩაურჭვავთ ჩარჩოში აგრაფებს და გახლართულ მავთულებზე დავაკრავთ ფიჭებს. საჭი-

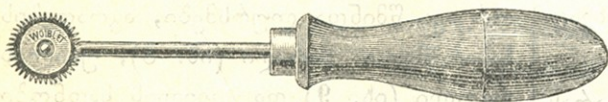

როა ვიქონიოთ ისეთი ფიცარი, რომ ჩარჩოში თავისუფლად იმართებოდეს და ჰყოფდეს ჩარჩოს სისქეზე ორ თანასწორ ნაწილად. ამ ფიცარზედ ვდებთ ხელოვნურ ფიქას და დავარქვავთ ზედ მავთულით გახლართულს ჩარჩოს, რომლის გვერდები გარდა ძირისა ოდნავ უნდა ეხებოდნენ ხელოვნური ფიქის გვერდებს. მერე ვავატარებთ ვუაბლეს კბილებიან რგოლს ხელოვნურ ფიქაზედ გაწოლილ მავთულებზედ, რომელნიც ჩაიმალებიან სანთელში და დამაგრდებიან. შემდეგ ავიღებთ სანთ-

ცხები, რომ მეტი თაფლის შემოტანა შესძლონ, ვიდრემდისინ უმთავრესი დალიანობა ვათავდება.

აი, ამისათვის დაუწყო კაცმა თავის ფუტკარს ხელოვნურად ქმევა, ღამ-ღამობით აძლივა სკაში ტკბილი შარბათი შაქრისა და თაფლისაგან შეზავებული. ეს საქმელი ფუტკრებს მინდვრის დალად მოაჩვენა, უხვად დაწყებიან მათ დედა-ფუტკრის კვება და იმანაც თავის მხრივ მოუმატა კვერცხის დებას.

ასეთი ქმევა გამოწვეულია ვაქრულის სისარფით და არა გაქირებით.

(სურ. 9)

ამ მანქანის რგოლი მოძრავია. მისი კბილები შუაზედ გადაღარულია ისე, რომ მავთულზედ ვატარების შემდეგ, სანთელი გარს კვერის მავთულს და ამაგრებს.

ლის სადნობ ჩაიდანს, რომელიც გვედგმება გაჩაღებულს მაყალზედ (უკეთესია წყლით სავსე ტაფაში იყოს იგი მოთავსებული), და ვაწებობთ ფიქას ჩარჩოს ნაპირებზედ ორსავე მხრიდან. უკვე გამორკვეულია, რომ დედა ფუტკარი ადრე გაზაფხულიდანვე იწყებს კვერცხის დებას, თუმცა ძალიან სუსტად კი, და, რამდენადაც მეტი თაფლიანობა ჩნდება მინდორში და დედა ფუტკარს უხვად ეძლევა საქმელი, იმდენი იგი უმატებს კვერცხის დებას. უდიდეს ნაყოფიერებას კვერცხის დებაში იგი იჩენს **უმთავრეს დალიანობის დროს**. მაგრამ სასარფოა განა ამ დროს ასეთი უხვი კვერცხის დება? — არა! პირიქით, საზარალოა: ამ დროს ჩვენ გვინდა, რომ სკაში, რაც შეიძლება, მეტი მუშა ფუტკარი იყვეს და არა კვერ-

ესეთი ქმევა უნდა ხდებოდეს შესაფერის სიფრთხილით და წინდახედულობით, თორემ სიკეთის ნაცვლად, მას შეუძლიან შესამჩნევი ზარალიც მოგვიტანოს. ამისათვის:

1. ესეთი ქმევა უნდა დაიწყებოდეს მაშინ, როდესაც ჩამოვარდება ერთბაშე სითბო და ყინვა-სიცივეების დაბრუნების შიში აღარ გვექნება. ასეთი ქმევა ფუტკარს იზიდავს მინდორში სამუშაოდ და თუ სიცივეები იქნება, მრავალი ფუტკარი გაიყინება და დაიღუპება, სკაში კიდებარტყი დაცივდება.

2. სარფის გულისთვის კვება შესაძლოა მაშინ, როდესაც სკაში საკმარისი საზრდო გვეგულება. საჩჩო თუ ნაკლებად არის შეიძლება შევავსოთ ან შენახული თაფლის ზოდებით (სარაქით), ან სქელი შარბათით.

სასარფო ქმევით ჩვენ გვინდა გამოვიტყუოთ დედა ფუტკარი მეტის კვერცხის სადებლად, რომ დალიანობის დროს მეტი მუშა ფუტკარი გავიდეს მინდორში თაფლის საშოვნელად. გამოცდილებით გიცით, რომ სადაც ნა-

ყოფიერი დედა არის, იმ სკაში 6—7 კვირაში თვალსაჩინოდ მრავლდება ფუტკარი. მაშასადამე, სასარფო ჭმევას 45—50 დღით წინ უნდა შეუდგეთ ვიდრე უმთავრესი ღალიანობა დადგება.

ღიდ საფუტკრეებზედ ასეთი ჭმევა შეიძლება ნაწილ-ნაწილადაც მოხდეს, ერთ დღეს ერთ ნაწილს მიეცეს საჭმელი, მეორე დღეს—მეორეს. ფუტკარი არ მიემგზავნება სხვა შინაურ ცხოველებს, რომელთაც თუ ერთხელ შეჩვეულს საჭმელს მოვაკლებთ, მაგალითად, ქერს, როშს და სხვ., დამალი ჩამოსდით. ფუტკრებს რა დროსაც გინდათ აჭმევთ და როცა გინდათ მოუსვობთ საჭმელს.

სასარფო ჭმევა უნდა მოისპოს იმის შემდეგ, როდესაც მინდორში აყვავილებიან მცენარეები და სკაში ახალი თაფლი დაიწყებს ბზინვას, რადგან ახლად დაძრული თაფლი უფრო მეტს სიმზნევს აძლევს დედას კვერცხის დების დროს, ვიდრე რომელიმე ხელოვნური ჭმევა. ამ დროს ხელოვნური ჭმევა უფრო შეაფერხებს დედას კვერცხის დებაში, რადგან ერთბაშად კარზედ მიმდგარი სარჩო ბევრს ბინას მოითხოვს და დედის ნაყოფიერება, ადგილის უქონლობისა გამო, ძალაუნებურად შეჩერდება.

ვისთვისაც ხელოვნური ჭმევა რისამე მიზეზით შეუძლებელი შეიქმნება, მას სხვა ხერხითაც შეუძლიან გამოიწვიოს დედა ფუტკარი კვერცხის სადებლად: საჭიროა მეფუტკრემ ხშირ-ხშირად ჩამოუაროს სკებს და მოკლე ჯო-

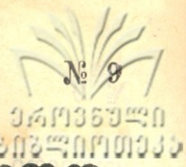
ხით დაუწყოს მათ ბრახუნი. ბრახუნის გამო ფუტკრები მიესევინან თაფლს, ხარბად ივსებენ ჩინჩახვს და დაშოშმინების შემდეგ უხვად აჭმევენ დედას.

ამავე მიზნისთვის შეიძლება სკებიდან ამოვიღოთ თაფლ-გადაბეჭდილი ჩარჩოები, დანით გადაუხსნათ თავები და სალამოთი ისევ უკანვე დაუბრუნოთ ფუტკრებს. ამ შემთხვევაშიაც ფუტკრები ხარბად ძლებიან თაფლით და დედასაც უხვად უმასპინძლოებიან, რასაც ჩვეულებრივ უხვი კვერცხის დება მოსდევს.

უნდა აღვნიშნოთ, რომ ბევრს ადგილებში ხელოვნური ჭმევა სრულებით საჭირო არ არის. ასეთია, მაგ., საგურამოს ველი, სადაც ჩვენა ვმეფუტკრეობთ. საგურამოს მიდამოში უმთავრესი ღალიანობა მაისის უკანასკნელ რიცხვებიდან იწყება; მაშასადამე აქ ხელოვნური ჭმევა უნდა იწყობოდეს პირველ აპრილიდან, მაგრამ ამ ხანებში, გარდა იშვიათი შემთხვევისა, ჩვენს ფუტკრებს უკვე მხიარული მუშაობა აქვთ გაჩაღებული. მინდორ — ბაღებში გაშლილია შინდი, კინკრიჟა, ნუში, ატამი და სხვა ადრეული ხეხილი.

ყოველ შემთხვევაში ამ საკითხის გადასაწყვეტად მეფუტკრემ უნდა ამოარჩიოს რამდენიმე თანასწორი ღონის ოჯახი, ნახევარს მათგანს აჭამოს ხელოვნურად და ნახევარს-კი არა. თუ ორი-სამი წლის გამოცდამ დაარწმუნა, რომ ხელოვნურ ჭმევას უფრო უკეთესი შედეგი მოჰყვა, მაშინ ყოველ წლივ წესად გახდის ასეთ ჭმევას თავის საფუტკრეზე.

მლ. ა. ჯალიაშვილი

გლეხ-კოოპერატორის სახელმძღვანელოდ

(შემდეგი*)

✓

კოოპერატივები სხვაგან და ჩვენში

დიდი ხანია, რაც დასავლეთ ევროპის სახელმწიფოების მშრომელმა ხალხმა შეიგნო კოოპერაციის მნიშვნელობა. მათ მრავლათ აქვთ გახსნილი სხვადა-სხვა გვარი კოოპერატიული საზოგადოებანი. მაგალითად ინგლისში, რომელიც სამართლიანად ითვლება კოოპერაციის სამშობლოთ, 1905 წელს ითვლებოდა 1700 საზოგადოება 4.000.000 წევრით. პაწაწინა ბელგიაში არსებობს 1800 კოოპერატივები, რომელთაგანშია ითვლება 200.000 წევრი. ასევე მრავლადაა კოოპერატივები სხვა სახელმწიფოებშიაც.

სხვადასხვა სახელმწიფოში ერთი რომელიმე გვარი კოოპერაცია სქარბობს სხვებს, მაგალითად ინგლისში და ბელგიაში მომეტებულ ნაწილად მომხმარებელი საზოგადოებები არიან, სამაგიეროთ დანიაში მომეტებულ ნაწილს სასოფლო კოოპერატივები შეადგენენ.

რუსეთშიაც მრავლად არის კოოპერატივები, მაგრამ დასავლეთ ქვეყნებთან შედარებით კი სათქმელი არ არის. ექვს მილიონიან ბელგიაში ითვლება 1800 საზოგადოება, უზარმაზარ რუსეთში კი 10.300. აქედგან 4.686 არის საკრედიტო კოოპერატივები, 1.533—სასოფლო-სამეურნეო, 2.849—მომხმარებელი და დანარჩენი სხვა გვა-

რი. ამას გარდა რუსეთში არსებობს რამდენიმე საოლქო კოოპერატივთა კავშირებიც.

კოოპერატივები ჩვენშიაც არსებობენ. სტატისტიკური ცნობებით ტფილისის და ქუთაისის გუბერნიებში სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოება ითვლება 7, მომხმარებელი—18, საკრედიტო უფრო მეტი.

არგორ უნდა გაიხსნას სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოება

VI

ყველაზე ადვილი სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოების დაარსება არის. დამაარსებელი მხოლოდ უნდა გაეცნონ სანიმუშო წესდებს კარგად და, თუ დარწმუნდებიან, რომ სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოების გახსნა მართლა აუცილებელი საჭიროებაა, შეუდგნენ მის გახსნის თადარიგს.

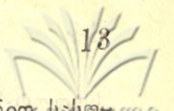
ამისთვის საჭიროა შეგროვდნენ არა ნაკლებ 10 კაცისა, რომლებიც მოაწერენ ხელს, ჩასწერენ თავიანთ სახელს, მამის სახელს, გვარს, წოდებას და ბინადრობას.

ამ წესდების მიღება შეიძლება კავკასიის საიმპერატორო სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოებიდან პირადად ან ფოსტით (ტფილისი, ბარიათინსკის ქუჩა, № 5.

ეს წესდება უნდა მიეცეს ადგილობრივ გუბერნატორს თხოვნასთან ერთად:

თხოვნასაც იმდენმა დამაარსებელმა უნდა მოაწეროს ხელი, რამდენიც წესდების პროექტს.

*) იხილე „მოსავალი“ მე-7 №.

ეს თხოვნა წესდების პროექტით, რომელიც იწერება ორპირათ, ეგზავნება გუბერნატორს.

თხოვნის და წესდების პროექტის გაგზავნის დროს დამაარსებლებმა მხედველობაში უნდა იქონიონ, რომ როგორც თხოვნაზე, აგრედვე წესდების პროექტზე საგერბო მარკების დაკვრა არ არის სავალდებულო. ასეთი შუამდგომლობა განთავისუფლებულია საგერბო გარდასახადისაგან.

დამფუძნებელ კრების მოწვევა არ შეიძლება, ვიდრე გუბერნატორისაგან ნებართვა არ იქნება მიღებული. ნებართვის მიღებისათანავე კარგი იქნება, თუ დამაარსებელნი სთხოვენ კავკასიის საიმპერატორო სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოებას დარიგემას და მცოდნე პირის გაგზავნას.

ყოველს შემთხვევაში საჭიროა ვიცოდეთ, რომ მხოლოდ იმ სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოების არსებობა იქნება უზრუნველყოფილი, რომელიც წევრთა სამეურნეო საჭიროებით არის გამოწვეული. საჭიროა აგრედვე ვიცოდეთ სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოების სანიმუშო წესდებაც გლეხების ფართო წრეებში გასავრცელებლად, რომელიც ამ მიზნით აქვე მოგვყავს.

სანიმუშო წესდება

ადგილობრივ სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოებისათვის.

„ “ სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოება

I

მიზანი საზოგადოებისა და მიზნის განსახორციელებელი საშუალებანი, მისი უფლებანი და მოვალეობანი

§ 1 სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოების მიზანია, დაეხმაროს თავის სამოქმედო

რაიონში, წევრთა საერთო ძალადონეთ სასოფლო-სამეურნეო მეთრნეობის და სასოფლო წარმოების გაფართოებაგაუმჯობესებას.

§ 2. ამ მიზნის მისაღწევად საზოგადოებას უფლება აქვს:

1) შეისწავლოს სხვადასხვა სასოფლო-სამეურნეო დარაგების მდგომარეობა და გამოიკვილოს მეურნეობის საჭიროებანი და მოთხოვნილებანი ამის შესახები კითხვების ურთიერთ შორის განსჯით პერიოდულათ მოწვეულ წევრთა კრებებზე და სასოფლო-სამეურნეო საუბრებზე; მოაწყოს ექსპედიციები და ექსკურსიები როგორც თავის წევრთა მეურნეობი განსახილველად, აგრედვე საზოგადოდ ყოველგვარ სასოფლო-მეურნეობის განსახილველად.

2) გაავრცელოს თეორეთიული და პრაქტიკული ცნობები სასოფლო მეურნეობიდან საჯარო კითხვების მოწყობით, ყოველგვარ სასოფლო-სამეურნეო თხზულებათა ბეჭდით და გავრცელებით და, თუ შეიძლებს, საკუთარ პერიოდულ ყურნალის, სასოფლო-სასწავლებლის, ბიბლიოთექის და მუზეუმის დაარსებით.

3. იზრუნოს მეურნეობის წარმოების უფრო ნამდვილ საშუალებების შემუშავებაზე იმ კულტურულ ზომებით, რომელთ ხმარება მიღებულია სხვა ქვეყნებში, როგორც რუსეთისა აგრედვე საზღვარგარეთისაში, რათა გავრცელდეს ამ ზომათაგანი ის, რომელიც სასარგებლო იქნება ადგილობრივ მეურნეთათვის, სამიწათმოქმედო მანქანების, იარაღების და სხვ. კონკურსის მოწყობით; საცდელ სადგურების და მინდვრების, ფერმების და საწარმების დაარსებით და მის სამოქმედო რაიონში ამგვარ დაწესებულებათა დახმარებით, როგორც უკვე არსებულთა, აგრედვე იმათი, რომლებიც შემდგეში დაარსდებიან.

4) დაეხმაროს მეურნეთ მათ სასოფლო-სამეურნეო აღებ-მიცენობაში სასარგებლო დარიგების მიცემით, მფარველობის და მეურნეთათვის საჭირო სამეურნეო საგნების ყიდვის და მათ ნაწარმოების გაყიდვის დროს შუამავლობის გაწევით, რისთვისაც ჰსნის საკომისიო ბიუროებს, სასოფლო-სამეურნეო საწყობებს და სხვ.

და 5) გამართოს გამოფენები, აუქციონები და გამხნეოს მშრომელნი და მოღვაწენი სა-

სოფლო-სამეურნეო ასპარეზზე სხვა და სხვა საპატო საჩუქრების მიცემით.

შენიშვნა: საზოგადოებას უფლება აქვს, თავმჯდომარის პასუხისმგებლობით, უწინასწარო ცენზორით ჰბეჭდოს ისეთი სპეციალური სამეურნეო გამოცემანი, რომელთა გამოუქვეყნელობა საქმისთვის საზარალო იქნება, როგორც საზოგადოების კრებების ჟურნალები, ანგარიშები, კითხვის ფურცლები და პროგრამები შესაკრებათ სხვადასხვა ცნობებისა, რომლებიც შედიან საზოგადოების მოქმედების ფარგალში და სხვა. შეუძლიან ჰბეჭდოს როგორც ცალკე, აგრედვე პერიოდული გამოცემები, რომლების ბეჭვდასაც გამოიწვევს საზოგადოების მიერ გამოფენა. საზოგადოების მიერ დაარსებული საწყობი სამიწათმოქმედო მანქანების და იარაღების, ზელოვნურ სასუქის და სხვა სასოფლო-სამეურნეო წიგნების გასასყიდად პირდაპირ გადასახ. 223 მუხ. ძალით (223 ст. Уст. пром. налог. Сводъ зак. т. V, изд. 1893 г.) განთავისუფლებულია სავაჭრო გადასახადისაგან. სავაჭრო კითხვების, კრებების, გამოფენების, საცდელ სადგურების, სასწავლო ფერმების სასოფლო სამეურნეო სასწავლებლების დაარსებაში და პერიოდულ ჟურნალის გამოცემაში საზოგადოება ექვემდებარება ამის შესახებ არსებულ დადგენილებებს და ყოველ ამგვარ შემთხვევაში ითხოვს სათანადო ნებართვას. საზოგადოების ბიბლიოთეკა ექვემდებარება 5 იანვარს 1884 წ. უმაღლესად დამტკიცებულს დროებით წესებს და მის განსამარტებლად გამოცემულს კანონწესებს და შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ სავაჭრო ბიბლიოთეკების და საკითხავ კაბინეტების შესახებ განკარგულებებს. საზოგადოების ჯილდოს სურათი უნდა დამტკიცებულ იქნეს სამიწათმოქმედო და სახელმწიფო ქონებათა სამინისტროს მიერ.

§ 3. მოქმედების გაფართოების შემდეგ საზოგადოებას გუბერნატორის ნებართვით შეუძლიან დაარსოს თავის სამოქმედო საგნების შესახებ სპეციალური კომიტეტები და გახსნას სამოქმედო რაიონში ადგილობრივი განყოფილებები; აგრედვე მას უფლება აქვს დაეხმაროს თავისს წევრებს სასოფლო-სამეურნეო ნაწარმოების დამუშავებაში და გაყიდვაში, დამხმარე ამხანაგობების დაარსებაში და თვით მოაწყოს დადგენილის წესით ასეთივე ამხანაგობები. უფლებებს და მოვალეობას ადგილობრივ განყოფილებისას და აგრედვე სპეციალურ კომიტეტებისას ადგენს საზოგადოება

სანიმუშო წესდების საზღვარში. საზოგადოებას უფლება აქვს თავისთავად დახუროს განყოფილებები და კომიტეტები, მხოლოდ მათ დახურვის შესახებ, როგორცაც განყოფილების და კომიტეტების გახსნის დროს, უნდა ეცნობოს გუბერნატორს და მიწათმოქმედების დეპარტამენტს.

§ 4. საზოგადოებას უფლება აქვს შეიძინოს თავის მიზნისთვის საჭირო უძრავ-მოძრავი ქონება ყველა კანონიერის წესებით, აგრედვე შეუძლიან გაყიდოს და დააგირაოს უძრავი ქონება და ფასიანი ქალაღები და თავის მოქმედების საგნების შესახებ შეეკრას გარეშე დაწესებულებებს და ცალკე პირთ ხელწერილით საზოგადო კანონების ძალით.

§ 5. საზოგადოება უდგენს მოხსენებას სამიწათმოქმედო და სახელმწიფო ქონებათა სამინისტროს სასოფლო-სამეურნეო საჭიროების შესახებ თავის მოქმედების ფარგალში და ყველა საქმეებზე აქვს მიწერა-მოწერა ადგილობრივ დაწესებულებებთან და პირებთან.

§ 6. საზოგადოებას უფლება აქვს იშუამდგომლოს მიწათმოქმედების და სახელმწიფო ქონებათა სამინისტროს წინაშე განსაკუთრებულ სასარგებლო სასოფლო-სამეურნეო მოღვაწეობისათვის საპატო ჯილდოს მიცემის შესახებ.

§ 7. საზოგადოებას სასოფლო-სამეურნეო წესდების მე-32 მუხ. ძალით (1895 წ. გაგრ.) უფლება აქვს, მიწათმოქმედების და სახელმწიფო ქონებათა სამინისტროს ნებართვით თავის დარბაზში დაჰკიდოს იმ წევრების ან გარეშე პირების სურათები, რომელთაც თავიანთის შრომით განსაკუთრებული სარგებლობა მოუტანეს სასოფლო მეურნეობას.

§ 8. საზოგადოება ექვემდებარება მიწათმოქმედების დეპარტამენტს, რომელსაც ყოველწლივ უდგენს ანგარიშს თავის მოქმედების შესახებ. ამ ანგარიშში, შეიძლება მოყვანილი იყოს ის ცნობებიც, რომლის ჩამატებას თვით საზოგადოება იცნობს საჭიროთ. გარდა ამასა უნდა იყოს მოთავსებული: 1) სახელობითი საზოგადოების ყველა წევრთა და თანამდებობის პირთა; 2) ცნობები საზოგადოების თანხების მდგომარეობისა და მათი მოძრაობის შესახებ და 3) ცნობები საზოგადოებასთან არსებულ დაწესებულებათა შესახებ.

§ 9. საზოგადოებას აქვს ბეჭედი საგუბერნო დაწესებულებათათვის მიღებულის ნიმუშისა.

ს. კახელიძე

(შემდეგი იქნება)

მასალა სამეცნიერო სიტყვათ-კრებულის შესადგენი

უბრალო ბალახები

კლდე-ღუმა	ევავიკუდა
ხარის-კობილა	გუდათუმიკა
ქრისტესისხლა	შავტარკა
ვირის-კობილა	უზალიკი
კუშაკისსანთელი	ქინარა
ობოლი ჭინჭარი	ქინძარა
ურაღა ბაღასი	საწუწქელა
ჭაუკი	ფოლიო
ენდრონიკა	თავშალა
ჭარელა	აშოში

საღებავი ბალახები

ფოთოთი, შავად	* ინა, — წითლად
* რძიანა, — უვით- ლად	ხაროფელა, — უვით- ლად

ქვის ხავსი

ქერი, — უვითლად სადგობავი	ქარგოზი, — ნარინ- ჯად სადგობავი
------------------------------	------------------------------------

სამკურნალო ბალახები

შავთარა	ქარტეცხლა, — მუწუ-
თუსტი ან ფახეურა	კისთვის სმა-
ხარიკუდა	რობენ
ხარისძირა	
დიდგულა	* ვირიტერფა, —
ბაბახეულა	ხველებისათვის
აბზინდა, — წწილის	
გასაწუვეტი	* წალიკა, — იარას
ხიჩქის ბაღასი, —	გაალებს
ხიჩქის გასა-	
წუვეტი	* ეყახო, — იარა-
	სათვის

ევავილები

ამრაჭიჭა	ჭარელა
ნეგო	მთის ეყახო
ობოლი ეყახო	

ეკლები

გორგოშა	კუროსთავი
ტლერძი	

უხამიანი ბალახები

ძაღლინობრა	ძაღლიქინძა
------------	------------

საჭმელად ხმარებული

ფამუარა	* მოლოქა — კორ-
ღიმი	კოტინა
მსალი	დიეო
* ღვალა — დოლო	ტიტი
სუქანა	* ჯანა — ქარქვეტი

სურნელი ბალახები

შაშტრა	მინდვრის ქინძარი
კვლიავი	მინდვრის წიწმატი
ქარაქენძი	

მინდვრის ხილი — ძირთავები:

ატოლი	სკვინძი
თერო	მამლითვალა, სს-
მატუკი	ვილ — მარწევა

ჭინახული

დოლი	მანობელი ზური
ფიგი	

ბოსტნეული

მიწივარაშლა	აყირო
მზესუმზირა	ქესტანა

ჩირგვები, რომლის ნაყოფსა სჭამენ

ყოლო	ასკილი
გორგოში	უზანი
ლაბა	ჭანავი

ტყის ხე-ხილი

ველური ოხილი	ტყეშალი
ზანტა	ფშატი-ზანტა
მსხალზანტა	ტყის ვაშლი ანუ მა-
კიკინაში-კინაში	ჭალო

უბრალო ხე-ჩირგვები

თხიფელა	თელა
ტირიფი-ძეწი	იელი
ღვია	იფნი
	უზანი

ხეხილი ყურძნის გვარი:

ბუდეშური	თითა
თავტეცხლა	ტყენისძუძუ
კლერტმაგარა	ბეყანა
არიჭულა	საფურავი — საღვინე

ვაშლის სახელები

სობა	ყარაფილა
მანარა	ფაშალმა
შაქარვაშლა	ნაბაღავაშლი
შაალმა	სჭარულა ვაშლი

მსხალის სახელები

მისრიკი	ყაბაღარმუდი
გვერდწითელა	ბეკარმუდი
კვირისტავა	ნანაზირი
სანთელა	ნანამსხალი

სხვადასხვა ხილი

ყაისი-წიწნაის	ქანჭუჭა ბონდი
თამაზი	საშაბი ატამი
ღოდნაშო	სახრავი ატამი
წყაქქლიაყა	
ხარებისა და კამეჩების სახელი	
ღამა	კოტორა
სარია	აღმასა
ჯიდადა	ყაჭაგაზა

შენიშვნა: ის სიტყვები, რომელთაც ვარ-

სკვლავები უზის, „მოსავალში“ — წინა რიცხვში 8, 9, 10 და 13. 1910 წლის არის დასტამბული უბრალო ბალახებში. მე გავარჩიე იმ ბალახების სახელები და თავიანთ დარგში ჩავსვი—სამკურნალო ცალკე, საღებავი ბალახები ცალკე და სხვა. შესაძლებელია ამავე ბალახებს სხვა დაბა-სოფლებში კიდევ სხვა სახელებს უწოდებენ, საჭიროა ისინიც მივმართო. ამ გზით შეგროვდება მასალა და გავადვილებოდა ლექსიკონის დაბეჭვდაც.

მესხი კ. გვარამაძე

კომისიონერი მიწათ-მოქმედებისა და სახელმწიფო ქონებათა სამინისტროსი

მ. ე. ფრიდლონოვი მ. ტფილისში

აცხადებს სოფლის მეურნეთა საყურადღებოდ, რომ მის საწყობიდან მსურველთ შეუძლიანთ შეიძინონ:

სუფთა შაბიზანი საუკეთესო ინგლისის ფირმებისა—მაკელსფილდისა და სხვებისა 98—99% გარანტიით;

გამოხდილი გოგირდი საკუთარი მარკისა და სხვა მარკებისა;

პარიჟის წმინდა შვეინფურტის მწვანე ფხვნილი გოლენდლესის ფაბრიკისა ლონდონში;

„ეკლერი, „შლენინგერი“ და სხვა ფხინველები;

თამბაქოს გამონახადი (ექსტრაქტი);

გოგირდმეტეიანი (პოლისულოფიდები);

კარბოლინეუმი ავენარიუსი;

ქლორიანი ბარი;

ჭიის წებო; კვასია; რკინის შაბიზანი; მწვანე საპონი; ღვინის ტანინი; აზბესტი; დელფინის ქონი; უელატინი ლენესი; **რაფია.**

ბალ-ვენახებში სახმარებელი ყველანაირი იარაღები. ზურგზე ასაკიდებელი და ცხენით სამუშაოებელი აპარატები ვერმორელისა, პლატცასი და სხვებისა.

ტორპილები, საბერვლები და მაგენის აპარატები.

ყველანაირი იარაღები და აპარატები სახმარებელი სარდაფებში ღვინისა და ტკბილის შესამოწმებლად.

ყურძნის დასაწური საქაჯავები, საცხებები, პომპები და გუთნები საუკეთესო ფირმებისა.

ხილის გასახმობი, კონსერვების მოსამზადებელი, ნედლი ხილის საგზაოდ ჩასაწყობი იარაღები და მაშინები.

ხელოვნური ანუ მინერალური სასუქები.

სათიბი ბალახების თესლი, ფრანგული იონჯის თესლი თავდებობით.

ყველა ჩამოვთვლილ ავეჯ-იარაღ-მასალების გარდა ფირმა კისრულოზს მებაღეობისა და მეღვინეობისათვის და აგრედვე სხვა ყველა სასოფლო მეურნეობაში საჭირო ავეჯ-იარაღების გამოწერას.

ცნობების მისაღებად მსურველნი მიმართავენ ქ. ტფილისში **მ. ე. ფრიდლონოვს.**

კატალოგები იგზავნება უფასოდ.

რედაქტ.-გამომცემელი **ვ. ი. რცხილაძე**